

Belarusian A: literature – Standard level – Paper 1
Biélorusse A : littérature – Niveau moyen – Épreuve 1
Bielorruso A: literatura – Nivel medio – Prueba 1

Wednesday 10 May 2017 (afternoon)
Mercredi 10 mai 2017 (après-midi)
Miércoles 10 de mayo de 2017 (tarde)

1 hour 30 minutes / 1 heure 30 minutes / 1 hora 30 minutos

Instructions to candidates

- Do not open this examination paper until instructed to do so.
- Write a guided literary analysis on one passage only. In your answer you must address both of the guiding questions provided.
- The maximum mark for this examination paper is **[20 marks]**.

Instructions destinées aux candidats

- N'ouvrez pas cette épreuve avant d'y être autorisé(e).
- Rédigez une analyse littéraire dirigée d'un seul des passages. Les deux questions d'orientation fournies doivent être traitées dans votre réponse.
- Le nombre maximum de points pour cette épreuve d'examen est de **[20 points]**.

Instrucciones para los alumnos

- No abra esta prueba hasta que se lo autoricen.
- Escriba un análisis literario guiado sobre un solo pasaje. Debe abordar las dos preguntas de orientación en su respuesta.
- La puntuación máxima para esta prueba de examen es **[20 puntos]**.

Напішыце літаратурны аналіз толькі **аднаго** з двух дадзеных тэкстаў. У сваім аналізе Вы мусіце адказаць на абодва накіравальныя пытанні.

1.

5 Можа, і не такія далёкія ад сапраўднасці былі нашыя продкі, калі верылі ў галоўнага бога Рода як жывую існасць, якая няспынна ўтвараецца зь людзкіх душаў, што адляцелі да зорак. І глядзяць зь нябёсаў зоркі—вочы дзядоў нашых, мудрых, якім нарэшце ўдалося спазнаць Сусвет. Сочаць яны за намі, дапамагаюць, накіроўваюць думкі і дзеянні нашыя, каб ня даць разысьціся нам як народу сярод гістарычных віхураў.

Так і я ў думках сваіх і малітвах заўсёды зьвяртаюся да дзядоў. Парады прашу ці дапамогі. І ўсё гэта вельмі канкрэтна для мяне, бо так ужо склаўся лёс, што шмат маіх блізкіх — родзічаў і сяброў — ужо там, сярод зорак. Можа хто й не паверыць, але сапраўды, часам атрымліваю ад іх падтрымку, парады ды адказы на пытанні. [...]

10 Акурат той самай парою Вялета Кавалёва прынесла на нашыя штотыднёвыя вячоркі словы гэтай даўняй песьні: «Вельмі яна традыцыйная і распаўсюджаная, варта развучыць». Песьня ўсім вядомая — «За туманам нічога ня відна...» Аднак словаў яе я так да канца ніколі і ня чула — ці можа, не задумывалася ніколі. А як пачала сама сьпяваць, дык міжволі кожнае слова асэнсоўваю. І зазначаю сабе дзіўнасць гэтай песьні, нейкую непаслядоўнасць і нестыкоўку ў сюжэце — у парушэнне фальклёрных канонаў. Ці то лірычная яна, ці баладная? (Гэта ж некалі яшчэ студэнткай філфаку займалася я фальклярыстыкай...) Але ж якой журбой дыхае з гэтага радка: «Упусьціла залато вядзерца...!» Хаця, здавалася б, чаго ўжо так было бедаваць па нейкім там начыньні?

15 І тут раптам нехта зь дзяўчат: «А чаму вядзерца?» — «А сапраўды! Чаму ж ня больш пазычына — пярсцёнак ці ручнік?». Завялі дыскусію, якую проста і лягічна падсумавала Вялета: «Напрыканцы, «вядзерца» добра рыфмуецца з «сэрцам»!

20 На тым і пагадзіліся... Вось толькі — а «сэрца» самое тут навошта? Ой, не! Нешта ня ўсё тут так проста! Вучылі нас калісьці, перад студэнцкай фальклорнай практыкай, каб ані слова, ані літары ў запісаных творах не зьмянялі, бо ўсё ў народнай паэзіі да месца, усё мае сваё значэнне. Як у арнамэнце кожны кручок невыпадковы, так і ў песьні — кожнае слова. А тут — з логікай нішто не сябруе! ...Вось толькі пачуцьці песьня ва ўсіх выклікае аднолькавыя: тугу ды смутак. І яшчэ чамусьці сьпяваць яе хочацца, вось і мармычам цэлымі днямі.

30 Недзе праз тыдзень падыходзіць да мяне Надзя Дробіна — і зноў пра песьню: «Такая ж жаласьлівая, як і ўсе нашыя...» Ды што ж гэта такое! І табе яна з галавы ня йдзе? — Пярэчу, што ня ўсе ж у нас такія, дастаткова і вясёлых, і жартоўных. Гэта ж у гэтай нешта такое, што нам так сэрца сьціскае...

35 Праз хвіліну—другую ізноў Надзя да мяне: «Слухай, я тут усё пра сэнс гэтай песьні думаю. Гэта ж трэба такая меркантильнасць: хто вядзерца маё дастане, за таго й замуж пайду, раз яно ўжо такое залатое... Ну, так?» ...Вось далосся нам гэтае вядзерца! «Надзейка, ну адкуль у нашых дзяўчат ведры залатыя ўзяліся б?» (Так, было Вялікае Княства Літоўскае казачна багатай дзяржавай, але не да такой жа ступені!) ...А сапраўды, чаму яно менавіта залатое? — «Не, Надзейка, «залатое вядзерца» тут — нейкі вобраз, сымбаль...»

40 Вось толькі які? Нідзе, ніколі не сустракала такога. Нават у той кніжцы пра арнамэнт — там якіх толькі сымбалюў няма: і вазоны, і пчолы, і нават рогі. А вядзерца не прыгадваецца... А дзе ж яго знайсці? Як зразумець гэтую песьню дзіўную, што спакою нам не дае? Яна, пэўна, уся на вобразах пабудаваная. А сэнс іхны даўно ўжо забыты...

45 І зноў я думкамі да дзядоў: ну, што вы тут наскладалі, што мы ніяк уцяміць ня можам? Давайце дапамагайце...

У наступную ж ноч на досьвітку бачу я сон: вось ідзем мы зь сябрамі па вуліцы нейкага канадэйскага гарадка. І раптам бачым: сярод крамаў — хата, як наша вясковая,

- на ёй шыльда вялізная «Беларускія вырабы». Засьпяшаліся мы ў сярэдзіну. А там усё наскае, роднае. І бабулька старэнькая выходзіць да нас і кажа: «Даўно ўжо вас чакаю!»
- 50 Абняліся мы зь ёю. Раптам я і пытаюся: «Бабулечка, дык а што ж гэта такое — «залатое вядзерца»? А яна і адказвае: «А «залатое вядзерца» — гэта тое, што адыходзіць ад нас і ніколі ня вернецца». І ўсё, і зьнікла. ...Толькі думкі мае закружыліся, пабеглі. І як быццам з зорак гаснучых ляцяць да мяне прамяні—думкі, пераплятаюцца з маімі, успыхваюць іскрынкамі—адказамі на мае пытаньні (кажуць, тэлепатыя!).
- 55 ...Адыходзіць? ...Што ад нас «адыходзіць»? — Маладосьць... каханьне... радзіма... Ага, радзіма! «Упусьціла залато вядзерца» — згубіла радзіму! Згубіла тое, чым чэрпала жыцьцёвую сілу з гаючых крыніц. І сама «крыніца» — гэта вядомы ўсім вобраз зямлі нашай.
- Згубіла радзіму... А чаму? Дзе гэта яна апынулася: за «туманам», «ярам»,
- 60 «даліною»? — А гэта ж за стэпам. ...Дык у палоне! [...]
- Ну, а «казак маладзенькі»? — Дык гэта ж яе жаніх... [...] «Узваўся» ён «дастаць вядзерца». Ага, вызваліць з палону! [...]
- Дый казак ня просты быў хлапец. Нездарма «казак» — вольны, значыць. Шляхціц ці князь. І дзяўчына была, відаць, князеўна. І былі гэта канкрэтныя людзі з канкрэтнымі імёнамі. І была гэта сапраўдная гісторыя, пра якую нехта склаў баладу. Людзі сьпявалі, а зь цягам часу канкрэтныя вобразы замяніліся на больш ёмкія, дасьціпныя, абагуленыя. І да нас гэтая гісторыя дайшла ўжо звычайнай лірычнай песьняй.
- 65

Ірына Варабей, *Там, дзе сэрца маё* (2005)

- (а) Якія тэмы раскрывае аўтар і як яны пераплецены ў гэтым фрагменце?
- (б) Растлумачце, якія стылістычныя прыёмы і мастацкія вобразы ўжывае аўтар і з якой мэтай.

2.

Мы чакалі Калядаў з маленства...

- Мы чакалі Калядаў з маленства
І ніяк не маглі дачакацца
Тату трэба было на работу
Маці трэба было на працу
- 5 А Гагарын ляцеў на ракеце
Па-над нашым дваром ды садам
Мы глядзелі ўсьлед са зьдзіўленьнем
І міжволі чакалі Калядаў
- 10 Мы ўвосень падпальвалі лісьце
Мы ўзімку хварэлі на глянды
І прыклаўшы далоні да вуснаў
У цямрэчы чакалі Калядаў
- 15 Мы пісалі ў школе дыктоўкі
Нас вадзілі глядзець на парады
Прафсаюз выдаваў карамэлькі
Мы бралі і чакалі Калядаў
- 20 Нам даводзілі, хто мы і што мы
Нас вучылі выконваць загады
Нам казалі, ды мы ня чулі
Мы ўпотаі чакалі Калядаў
- Мы рабілі высновы хутка
Мы павольна сьпявалі баляды
Мы назлосьць валасы расьцілі
І ўпарта чакалі Калядаў
- 25 Што з таго, што ўсё гэта зьнікла
Быццам бурбалкі ад ліманату
Засталіся сям'я і дзеткі
Засталося чаканьне Калядаў
- 30 Засталіся сябры ды праца
А адзін, дык «вабшчэ» ў Канадзе
Мы на сьвяты дашлем паштоўку
Будзем разам чакаць Калядаў
- 35 Позна ўвечары посуд памыем
І пакінем, каб сохнуў на тацы
Мы чакаем Каляды з маленства
І ня можам ніяк дачакацца

Міхал Анемпадыстаў, *Глыбока-глыбока, на дне філіжанкі кавы* (2013)

- (а) Што вы можаце сказаць пра цэнтральныя тэмы верша і пра ролю вобраза Калядаў у раскрыцці гэтых тэм?
 - (б) Якія мастацкія сродкі і вобразы, а таксама іншыя стылістычныя прыёмы выкарыстоўвае аўтар у прэзентацыі галоўных ідэй верша і з якой мэтай.
-